

7/6329

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Kanunlar Genel Müdürlüğü

Sayı : B.03.0.KGM.0.00.00.03/932/1827
Konu : Yazılı soru önergesi

01/04/2009

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

- İlgi: a) Kanunlar ve Kararlar Dairesi Başkanlığı ifadeli, 26/01/2009 tarihli ve A.01.0.GNS. 0.10. 00.02-7/6329-10801/22743 sayılı yazı,
b) Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü ifadeli, 28/01/2009 tarihli ve B.02.0.KKG.0.12/106-114-5/316 sayılı yazı,
c) Devlet Bakanlığı ve Başbakan Yardımcılığı ifadeli, 03/02/2009 tarihli ve B.02.0.003/13-384 sayılı yazı,
ç) 16/02/2009 tarihli ve 566/874 sayılı yazı.

İlgi (a) yazınız ekinde alınan ve Adıyaman Milletvekili Şevket Köse tarafından Sayın Başbakan'a yöneltilip yazılı olarak cevaplandırılması istenilen 7/6329 Esas No.lu soru önergesi, ilgi (b) yazı ile Devlet Bakanlığı ve Başbakan Yardımcılığının (Sayın Nazım Ekren) koordinatörlüğünde cevaplandırılması için gönderilmiş olup, anılan Bakanlıkça soru önergesinin Bakanlığımızı ilgilendirdiği değerlendirilerek ilgi (c) yazıyla Bakanlığımıza intikal ettirilmiştir.

Söz konusu soru önergesiyle ilgili cevaba esas teşkil edecek bilgilerin derlenebilmesi için ilgi (ç) yazımızla ek süre istenilmiş olup, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 99. maddesi uyarınca hazırlanan cevap örneği iki nüsha halinde ilişikte sunulmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

Mehmet Ali ŞAHİN
Bakan

EK:
Soru önergesi cevabı (2 adet)

DAĞITIM:
Gereği:
TBMM Başkanlığına

Bilgi:
Başbakanlığa

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Kanunlar Genel Müdürlüğü

Sayı : B.03.0.KGM.0.00.00.03/931/1826

31/04/2009

Konu : Yazılı soru önergesi

Sayın Şevket KÖSE
Adıyaman Milletvekili
T.B.M.M.

Sayın Başbakan'a yöneltip Bakanlığımız koordinatörlüğünde yazılı olarak cevaplandırılması tensip olunan 7/6329 Esas No.lu soru önergesinin cevabı aşağıda sunulmuştur.

I- 19/03/1985 tarihli ve 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunun;

1- "Düzeltilme hakkı" kenar başlıklı 8. maddesinde;

"Çekte yazılı keşide gününe göre hesaplanacak ibraz süresinin bitim tarihinden itibaren en geç on gün içinde çekin karşılıksız kalan kısmını yüzde on tazminatı ve ibraz tarihinden ödeme gününe kadar geçen süre için 16a maddesine göre hesaplanacak gecikme faizi ile birlikte ödemek suretiyle düzeltme hakkını kullanan, çek keşide etmek hakkını yeniden kazanır.";

2- "Karşılıksız çek" kenar başlıklı 16. maddesinde;

"Üzerinde yazılı keşide tarihinden önce veya ibraz süresi içinde 4 üncü madde uyarınca ibraz edildiğinde, yeterli karşılığı bulunmaması nedeniyle kısmen de olsa ödenmeyen çek keşide eden hesap sahipleri veya yetkili temsilcileri, kanunların ayrıca suç saydığı haller saklı kalmak üzere, çek bedeli tutarı kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar. Ancak verilecek para cezası seksenmilyar liradan fazla olamaz. Bu miktar, 1.3.1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununun ek 2 nci maddesine göre her yıl artırılır. Bu suçtan mükerrirlere, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir.

Bu suçun, organ veya temsilcisi tarafından tüzelkişi yararına işlenmesi halinde özel hukuk tüzelkişisi hakkında da birinci fıkra uyarınca para cezasına hükmolunur. Ayrıca yetkili temsilci tarafından yararına çek keşide edilen hesap sahibi gerçek kişi hakkında da bu fıkra hükmü uygulanır.

Mahkeme, ayrıca işlenen suçun niteliğine göre bir yıl ile beş yıl arasında belirleyeceği bir süre için hesap sahiplerinin ve yetkili temsilcilerinin çek hesabı açtırmalarının yasaklanmasına karar verir. Yasaklanma kararı bütün bankalara duyurulmak üzere Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirilir.

Kısmen veya tamamen karşılıksız çıkan her çek yaprağı ayrı bir suç oluşturur.";

3- "Davanın açılmasına engel olan, davayı düşüren ve cezayı ortadan kaldıran nedenler" kenar başlıklı 16c maddesinde;

"Aşağıda belirtilen koşulların yerine getirilmesi halinde ceza davası açılmaz

a) 8 inci maddeye göre düzeltme hakkının kullanılması,

b) 8 inci maddede belirtilen süre geçtikten sonra ve henüz dava açılmadan önce çek tutarı veya karşılıksız kalan kısmı ile çek tutarına veya karşılıksız kalan kısmına ait yüzde oniki tazminatın ve çekin ibrazından ödeme tarihine kadar geçen süre içinde 16a maddesine göre hesaplanacak gecikme faizinin ödenmesi.

Dava açıldıktan sonra hüküm verilinceye kadar geçen süre içinde, çek tutarı veya karşılıksız kalan kısmı ile çek tutarına veya karşılıksız kalan kısmına ait yüzde onbeş tazminatın ve çekin ibrazından ödeme tarihine kadar geçen süre içinde 16a maddesine göre hesaplanacak

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Kanunlar Genel Müdürlüğü

gecikme faizinin ödenmesi halinde ceza davası düşer.

Hüküm verildikten sonra hüküm kesinleşinceye kadar geçen süre içinde, çek tutarı veya karşılıksız kalan kısmı ile çek tutarına veya karşılıksız kalan kısmına ait yüzde onsekiz tazminatın ve çekin ibrazından ödeme tarihine kadar geçen süre içinde 16a maddesine göre hesaplanacak gecikme faizinin ödenmesi halinde ceza davası düşer.

Hüküm kesinleştikten sonra çek tutarı veya karşılıksız kalan kısmı ile çek tutarına veya karşılıksız kalan kısmına ait yüzde yirmi tazminatın ve çekin ibrazından ödeme tarihine kadar geçen süre içinde 16a maddesine göre hesaplanacak gecikme faizinin ödenmesi halinde bütün cezaî sonuçları ile birlikte hüküm ortadan kalkar.

Yukarıdaki fıkralarda belirtilen ödemeler hamile veya hamile ödenmek üzere muhatap bankaya yapılabilir.”,

Hükümlerine yer verildiği malûmlardır.

II- 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunun, 26/02/2003 tarihli ve 4814 sayılı Kanunla değiştirilmeden önceki 16. maddesinin birinci fıkrasında yer alan, ibraz süresi içinde veya üzerinde yazılı keşide tarihinden önce ibraz edildiğinde, yeterli karşılığı bulunmaması sebebiyle kısmen de olsa ödenmeyen çeki keşide eden kişilerin bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmasını öngören hükmünün, Anayasanın “Suç ve cezalara ilişkin esaslar” kenar başlıklı 38. maddesinin sekizinci fıkrasında yer alan, “Hiç kimse, yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonulamaz.” hükmünün varlığı karşısında, Anayasaya aykırılığı iddiasıyla iptali gündeme gelmiştir. Anayasa Mahkemesi, 11/12/2002 tarihli ve E. 2002/165, K. 2002/195 sayılı Kararında,

“Türk Ticaret Kanununda kambiyo senetleri arasında düzenlenen çek, temel ilişkide bir sözleşmenin bulunup bulunmamasından bağımsız olarak, kambiyo hukukuna özgü borç doğuran özel bir havaledir. Hatır senetlerinde olduğu gibi, taraflar arasında herhangi bir sözleşme ilişkisinin bulunmadığı veya temelde yer alan sözleşmenin geçersiz olduğu durumlarda çek, başlı başına borç kaynağı biçiminde ortaya çıkabilmektedir. Ayrıca, haksız fiil veya sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanan bir borç için dahi çek keşide edilebilmektedir. Çeki elinde bulunduran hamil, keşideci ile lehdar arasındaki temel ilişkiden kaynaklanan bir alacağı değil, doğrudan doğruya çekten doğan bir hakkı iktisap etmektedir. O halde, çek ilişkisi bizzat sözleşme olmadığı gibi, çekin temelinde her zaman bir sözleşme bulunması da zorunlu değildir. Temelde bir sözleşme ilişkisinin bulunduğu durumlarda ise, çekte bu ilişkiden bağımsız ve sözleşme olarak nitelendirilemeyecek bir kambiyo taahhüdü söz konusudur. Borçlu, temel ilişki ne olursa olsun borcunu ödemek için çek kullandığında, asıl borç ilişkisi dışında kambiyo ilişkisi doğmaktadır.

İtiraz konusu kuralın, Anayasa'nın 38. maddesinin sekizinci fıkrası kapsamında değerlendirilebilmesi için ilişkinin yalnızca sözleşmeden doğması ve borcun yerine getirilememesi gerekmektedir. Oysa çek temelde sözleşmeden bağımsız olarak kambiyo hukukuna özgü borç doğuran özel bir havaledir.”,

Gerekçesiyle, hükmün Anayasanın 38. maddesinin sekizinci fıkrasına aykırı olmadığına karar vermiştir.

III- Cenevre Yeknesak Kanunu dışında, çek hukuku alanında taraflararası ilişkileri düzenleyen uluslararası nitelikte yeni bir sözleşme ve bu konuda herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Buna karşılık, bir taraftan karapara aklanması diğer taraftan terörizmin finansmanı ile ilgili olarak, uluslararası düzenleme ve kararlarda hesap açmaya, kimlik belirlenmesine ve çekin tahsiline ilişkin hükümler bulunmaktadır.

Avrupa Birliğinin birincil ve ikincil kaynaklarında konuyla ilgili bir düzenleme bulunmamakla birlikte, yetkili kurumları vasıtasıyla almış olduğu kararlarda, üye ülkeler

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Kanunlar Genel Müdürlüğü

arasında ticarî ve idarî alanlarda güven ilkesinin tesis edilmesi amacıyla, haksız rekabetin önlenmesi ve yolsuzlukla mücadele kapsamında yapılması gereken çalışmalara vurgu yapılmaktadır.

Çeki cezaî takip yönünden düzenleyen tek kanun, 3617 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanuna esin veren, Fransız Çek Kanunudur. Fransız Çek Kanunundan esinlenerek hazırlanan, amacı, çeki güvenilir bir ödeme aracı hâline getirmek olan 3167 sayılı "Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun" 1985 yılından beri yürürlüktedir.

Yukarıda da belirtildiği üzere, 3167 sayılı "Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun" çeki güvenilir bir ödeme aracı hâline getirmeyi amaçlamıştır. Ancak, umut edilenin aksine, karşılıksız çek suçunun özel olarak düzenlenip suçun oldukça uzun bir hürriyeti bağlayıcı ceza ile cezalandırılması caydırıcı olmamış, aksine piyasada karşılıksız çek miktarı artmış ve ceza davaları önemli rakamlara ulaşmıştır. Kanundaki, bildirme, duyuru ve ihtarlarla ilgili maddeler işlem sayısını artırmış, hükümler tam işleyememiş, bunlar ceza hükümlerinin gereği gibi uygulanmasını çoğu kez engellemiştir.

26/02/2003 tarihli ve 4814 sayılı Kanunla, 3167 sayılı Kanunda köklü ve etkisi geniş düzenlemeler yapılmıştır. Bunlar reform olarak adlandırılmasa bile, sistem değiştirici niteliktedir. 3167 sayılı Kanunun onyedii maddesi yeniden kaleme alınmış; bankaların sorumluluğu, çek defterlerinin bastırılması, ibraz ve ödeme, hesaben tesviye, ihtar, düzeltme hakkı, bankanın sorumlu olduğu tutar, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasıyla ilân edilecek hususlar, tebligat adresi ve cezalara ilişkin hükümler eskisinden farklı bir şekilde düzene bağlanmıştır. Bu değişikliklerin en önemlisi, karşılıksız çekin cezasında yapılan değişikliktir. Hapis cezası yerine, çek bedeli tutarında ağır para cezası öngörülmüş, ancak mükerrerler hakkında hapis cezası korunmuştur.

IV- 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun "Adli para cezasının infazı" kenar başlıklı 106. maddesinde yer alan,

"(1) Adli para cezası, Türk Ceza Kanununun 52 nci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen usule göre tayin olunacak bir miktar paranın Devlet Hazinesine ödenmesinden ibarettir.

(2) Adli para cezasını içeren ilâm Cumhuriyet Başsavcılığına verilir. Cumhuriyet savcısı otuz gün içinde adli para cezasının ödenmesi için hükümlüye 20 nci maddenin üçüncü fıkrası uyarınca bir ödeme emri tebliğ eder.

(3) Hükümlü, tebliğ olunan ödeme emri üzerine belli süre içinde adli para cezasını ödemezse, Cumhuriyet savcısının kararı ile ödenmeyen kısma karşılık gelen gün miktarınca hapsedilir.

(4) Çocuklar hakkında hükmedilen adli para cezasının ödenmemesi hâlinde, bu ceza hapse çevrilemez. Bu takdirde onbirinci fıkra hükmü uygulanır.

(5) Adli para cezasının hapse çevrileceği mahkeme ilâmında yazılı olmasa bile üçüncü fıkra hükmü Cumhuriyet Başsavcılığınca uygulanır.

(6) Hükümde, adli para cezası takside bağlanmamış ise, bir aylık süre içinde adli para cezasının üçte birini ödeyen hükümlünün isteği üzerine geri kalan kısmının birer ay ara ile iki eşit taksitte ödenmesine izin verilir. İlk taksidin süresinde ödenmemesi hâlinde, verilen ikinci takside ilişkin izin hükümsüz kalır.

(7) Adli para cezası yerine çektirilen hapis süresi üç yılı geçemez. Birden fazla hükümle adli para cezalarına mahkûmiyet hâlinde bu süre beş yılı geçemez.

(8) Hükümlü, hapis yattığı günlerin dışındaki günlere karşılık gelen parayı öderse haptiden çıkartılır.

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Kanunlar Genel Müdürlüğü

(9) Adli para cezasından çevrilen hapsin infazı ertelenemez ve bunun infazında koşullu salıverilme hükümleri uygulanmaz. Hapse çevrilmiş olmasına rağmen hak yoksunlukları bakımından esas alınacak olan adli para cezasıdır.

(10) (Mülga: 26/2/2008-5739/5 md.)

(11) İnfaz edilen hapsin süresi, adli para cezasını tamamıyla karşılamamış olursa, geri kalan adli para cezasının tahsili için ilâm, Cumhuriyet Başsavcılığınca mahallin en büyük mal memuruna verilir. Bu makamlarca 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanuna göre kalan adli para cezası tahsil edilir.",

Hükmü uyarınca, karşılıksız çek keşide etmek suçundan dolayı verilen para cezaları infaz edilmekte olup, bu hüküm, sadece 3167 sayılı Kanun bakımından değil, diğer kanunlar uyarınca hükmedilen adli para cezalarının hepsinin infazında uygulanmaktadır.

V- 3167 sayılı Kanunun yirmi yıl içinde karşılıksız çekin cezalandırılmasına ilişkin 16. maddesinin üç defa kanunla değiştirilmesi ve üç kez de Anayasa Mahkemesi'nin incelemesine konu olması sisteme yönelik eleştirileri artırmış, şüpheleri güçlendirmiştir. 4814 sayılı Kanunla yapılan köklü değişikliklere rağmen ilgili kurumlardan, Cumhuriyet savcılarından, mahkemelerden ve Yargıtay'dan gelen şikâyetler yeni kanun hazırlanması düşüncesinin ağırlık kazanmasına sebep olmuştur.

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun yürürlüğe girmesi de dikkate alınarak, yürürlüğe giren temel kanunlar ve ceza mevzuatına uyumun sağlanması amacıyla, Bakanlığımızca 16/12/2005 tarihli "Olur"la, üniversite öğretim üyeleri, Yargıtay üyeleri, Maliye Bakanlığı, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Türkiye Bankalar Birliği temsilcileri ve Bakanlığımız görevlilerinden oluşan Çalışma Grubu oluşturulmuştur. Çalışma Grubu, 3167 sayılı Kanundan farklı bir felsefeyi temel almış, değişik düşünceler ve yaklaşımların ürünü olan ve sadece çek hamillerini değil, genel olarak piyasayı, ticaret dünyasını ve kamuyu korumayı amaçlayan bir Tasarı taslağı hazırlamıştır.

Bu bağlamda hazırlanan Tasarı taslağı ile;

- 1- Çekin güvenli bir ödeme aracı olarak itibar kazanmasının sağlanması;
- 2- Çekin, bir ödeme aracı olduğunu belirleyici hükümlere yer verilmesi;
- 3- Bankaların çek hesabının açılması sırasında yaptıkları araştırmaların derinleştirilmesi; kimlik ve vergi numarası dışında, kişinin tacir olup olmadığının açıklığa kavuşturulması; hesap açtırmak isteyen kişiden yazılı bir beyan alınması, bu beyanda kişinin, sicil numarasını, engel hâli bulunup bulunmadığını, tüzel kişilerde çekin bedelini tahsile amade tutacak kişinin kimler olduğunu ve benzeri hususları belirtmesinin sağlanması;
- 4- Türk piyasasında ödemelerin yoğunlukla nakit olarak yapılması ve dolayısıyla genel ekonominin bundan zarar görmesi nedeniyle sağlıklı çek kullanımına yönelik önlemlerin alınması;
- 5- Hamiline çekin, kayıt dışı ekonominin bir aracı olmaktan çıkarılması;
- 6- Tüzel kişinin işlemlerinin bir gerçek kişinin çek hesabı üzerinden yürütülmesinin engellenmesi;
- 7- Karaparanın aklanması ile terörün finansmanında, çekin rol oynamasına engel olunması için çek hesabının açılmasında ve hamiline çekte yeni yaklaşımların benimsenmesi;
- 8- Yeni kanunun 5237 sayılı Kanun ile uyumlu hâle getirilmesi; ceza hükümlerinin yoruma açık bırakılmamasının sağlanması;
- 9- Karşılıksız çek ile mücadelenin ağır hapis cezaları ile önlenemediğinin anlaşılması nedeniyle, suçu önleyici diğer önlemlerin getirilmesi;
- 10- Düzeltme hakkının 5237 sayılı Türk Ceza Kanununa uygun olarak etkin pişmanlık

T.C.
ADALET BAKANLIğI
Kanunlar Genel M¼d¼rl¼đ¼

şeklinde yeniden d¼zenlenmesi;

11- Çek defterlerinin ve yapraklarının geri verilmesinin yeniden d¼zenlenmesi;
kullanılmış, hâlen dolaşımda olan çeklerin kimlere verildiğinin ve keşide tarihlerinin belirtilmesi,
Hedeflenmiştir.

Bakanlığımızca taslağı hazırlanan "Çek Kanunu Tasarısı", kanunlaşması sağlanmak üzere,
12/03/2009 tarihinde Başbakanlığa sevk edilmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

Mehmet Ali ŞAHİN
Bakan